

ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan sözcükler dizisine **cümle** denir. Her cümle, en az bir duygu ya da düşünce belirtir.

Bir duygu, düşünce, olay ya da durumun sözlü veya yazılı bir şekilde ortaya konma biçimine **anlatım** denir. Cümleler anlatım özelliklerine göre iki başlıkta değerlendirilebilir.

Öznel Anlatımlı Cümleler

Doğruluğu veya yanlışlığı tartışılabilen diğer bir deyişle kişisel görüş ve düşüncelerin paylaşıldığı cümlelere **öznel anlatımlı cümleler** denir.

- Örnek:** ▶ Bahar mevsiminde insanın içi sevinçle doluyor.
▶ Yazar kitap boyunca okuyucuyu sarıp sarmalıyor.

Nesnel Anlatımlı Cümleler

Doğruluğu, yanlışlığı veya gerçekleşip gerçekleşmediği hakkında tartışma yapılamayan olay, düşünce ve tespitlerin paylaşıldığı cümlelere **nesnel anlatımlı cümleler** denir.

- Örnek:** ▶ Yazar çocukluğundan beri günlük tutuyor.
▶ İstanbul ve Ankara'da ev fiyatları tavan yaptı.

Uyarı

- Anlatım özelliği bulunurken cümlenin doğru ya da yanlışlığından ziyade verilen bilginin kanıtlanabilir olup olmadığına bakılmalıdır.

Sıra Sende 1

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesnel bir yargıya yer verilmiştir?

- A) XIX. yüzyılda Sanayi Devrimi, üretim süreçlerini önemli ölçüde değiştirdi.
- B) Herkesin denemesi gereken bu yemek, harika bir lezzete sahip.
- C) İnsanlar, XXI. yüzyılda teknolojinin hayatı nasıl dönüştürdüğünü görmekte.
- D) Güneş sistemi, sekiz gezegenin etrafında dönen bir yapıya sahiptir.

Sıra Sende 2

Aşağıdaki cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) Timsahlar hem karada hem suda yaşayabilen son derece tehlikeli canlılardır.
- B) Çalışma saatlerinin düzenlenmesi, iş gücünün verimliliğini artırmak için oldukça önemlidir.
- C) Kış aylarında Doğu Anadolu Bölgesi'nde kar yağışı oldukça sık görülür.
- D) Benim için en değerli şey, kendi içimdeki boşluğu doldurabilmektir.

Etkinlik 1

Aşağıdaki metni okuyup, metinde geçen öznel ve nesnel yargıları bularak cümlelerin numaralarını metnin altındaki ilgili bölüme yazınız.

Kitap okuma alışkanlığı hem somut faydalar hem de kişisel tercihlerle bağlantılıdır. (I) Bir kitap, okurun bilgi seviyesini artırabilir, kelime dağarcığını genişletebilir ve düşünme becerilerini geliştirir. (II) Çeşitli araştırmalar, düzenli olarak kitap okumanın zihinsel sağlık üzerinde olumlu etkiler yarattığını ve odaklanma yeteneğini artırdığını ortaya koymuştur. (III) Özellikle edebiyat eserleri, insan doğasını anlamayı kolaylaştırır ve empati kurma yeteneğini güçlendirir. (IV) Bir okur, fantastik bir dünyaya dalarak rahatlayabilirken bir başkası tarihî bir kitaba yönelip geçmiş hakkında daha fazla bilgi edinmeyi tercih edebilir. (V) Bazıları için kitap okumak bir eğlence, bir kaçış olabilirken bazıları için kişisel gelişim ve öğrenme fırsatıdır. (VI) Kitapçıların satış rakamları insanların yönelimleri hakkında bize somut veriler verecektir. (VII) Sonuç olarak kitap okumanın genel faydaları herkes için benzer olsa da ben her bireyin tercihlerinin ve okuma amacının farklı olduğunu düşünüyorum.

Öznel Yargılar

Nesnel Yargılar

Etkinlik 2

Aşağıdaki cümlelerden kanıtlanabilir olanlara “N”, kanıtlanamaz olanlara “Ö” harfi yazınız.

- İnsan vücudu, 206 kemikten oluşur; bu kemikler kaslarla birleşerek hareketi sağlar.
- Sabahları kahve içmek, uykusuzluğumu gideriyor; kahve gibisi yoktur bu hayatta.
- Huzurlu bir ortamda sevdiğiniz bir müziği dinlemek, ruhsal dinginlik sağlar.
- Ağrı Dağı, Türkiye'nin en yüksek dağı olup 5.137 metre yüksekliğindedir.
- Beethoven, XVIII. yüzyılda yaşamış, günümüzde tanınan bir Alman bestecisidir.
- Baklava, dünyanın en lezzetli tatlısıdır ve her özel günün vazgeçilmez tatlısı olmalıdır.
- Güneş, Dünya'dan ortalama 150 milyon kilometre uzaklıktadır ve bir yıldızdır.
- Kar yağması, insana her zaman huzur verir ve dışarıdaki beyaz manzara içimizi ısıtır.
- Türkiye'nin başkenti Ankara, coğrafi olarak İç Anadolu Bölgesi'nde bulunur.
- Yoğun bir günün ortasında verdiğim 20 dakikalık bir uyku molası ile günü verimli geçiriyorum.

a	b	c	ç	d	e	f	g	ğ	h

1.

Öznel anlatım, kişisel görüşler içerirken nesnel anlatım, kişisel görüşlerden uzak kanıtlanabilir yargılarla oluşturulur.

Bu açıklamaya göre,

(I) Türkiye'nin oksijen diyarı Ordu; Karadeniz Bölgesinde, Orta ve Doğu Karadeniz bölümünde yer alan bir ilimiz. (II) Bölgenin en temiz kumu ve en uzun kıyı şeridinde sahip. (III) Kıyı şeridinde birbirinden güzel koylar, mesire yerleri, doğal ve sağlıklı plajlar var. (IV) "Ordu'nun Dereleri" diyerek türküler söylenir ama Ordu'da dereden çok daha fazla sayıda şelale vardır.

metninde numaralanmış cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öznel ve nesnel yargılar bir arada kullanılmıştır?**

- A) İnsanlar, buhar gücünü ilk kez XVIII. yüzyılda James Watt'ın yaptığı çalışmalarla yaygın şekilde kullanmaya başladılar.
- B) İstanbul, tarihî yapıları, kültürel zenginlikleri ve iki kıta boyunca uzanan Boğaz manzarasıyla dünyanın en güzel şehirlerinden biridir.
- C) Arkeologlar, V. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen kalıntıları bu yaz bölgede yaptıkları kazılarda bulmuşlardır.
- D) Dünya'nın uydusu Ay'ın yüzeyine iniş yapan ilk uzay aracı, Apollo 11'dir ve ilk iniş 1969'da gerçekleştirilmiştir.

3. Fatih Sultan Mehmed Dönemi kumandanlarından Zağanos Paşa tarafından yaptırılan Zağnos Paşa Külliyesi, ----.

Bu cümlelerin sonuna aşağıdakilerden hangisi getirilirse cümle kanıtlanabilirlik açısından farklı bir nitelik kazanır?

- A) 1460 ya da 1461 yılında inşa ettirilmiştir
- B) yuvarlak kemerli, üç sıra camlıdır
- C) 1577 ve 1897 depremlerinde hasar görmüştür
- D) günümüzde hâlâ önemini korumaktadır

4. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi nesnel anlatımdır?**

- A) Aşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" türküsü 8 dilde seslendirildi.
- B) Bilginin efendisi olmak için çalışmanın kölesi olmak gerekir.
- C) Sanatçı yeni albümünde yine çok ses getirecek şarkılar seslendirmiş.
- D) Kutlamada okuduğu şiirde beni son bölüm daha çok etkiledi.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili ifade cümleye öznellik kazandırmamıştır?**

- A) Eski Türk hikâyeleri zamana meydan okurcasına günümüzde de okunuyor.
- B) Öğrenciler, Millî Kütüphanenin rengârenk döşenmiş salonlarında kitaplarını okudu.
- C) Bu hayatta evrendeki yıldızlar kadar keşfedilmeyi bekleyen sır var.
- D) Ankara Kalesi'nin taş duvarları, yüzyıllardır ayakta duran bir hikâye anlatıcısıdır.

6. (I) Mısır'daki Piramitler'i artık dünyada bilmeyen yoktur. (II) Özellikle dünyanın yedi harikasından biri olan Keops Piramidi, şaşırtıcı özellikleriyle yıllar boyu birçok kişinin ilgisini çekmiştir. (III) New York Üniversitesinde piramitlerin ilginç bir kullanım alanı ortaya çıkarıldı: ambalaj sektörü. (IV) Bu çalışmaya göre tetrahedron olarak da adlandırılan üçgen piramit bir kap çok daha fazla malzeme alıyor.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde yoruma yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

7. Aşağıdaki cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) Denizin dalgaları insanı ezmek ister gibiydi.
B) Ellerindeki poşetlerle birkaç saattir bekliyorlardı.
C) İstanbul'un en güzel tarafı mavi denizidir.
D) Kuşlar ötüşleriyle ilkbaharın gelişini kutluyordu.

8.

(I) İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi makinelerin kullanımının artması ve fabrikaların kurulmasıyla üretim süreçlerini dönüştürdü. (II) Buhar gücünün keşfi ve demir yolunun yaygınlaşması, ulaşım ve ticaretin hızlanmasını sağladı. (III) Bu gelişmelerin insanlık için büyük bir dönüm noktası olduğunu düşünüyorum. (IV) Bunun sonucunda şehirleşme hızlandı ve kırsal alanlardan şehirlere büyük göçler başladı.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde öznel anlatıma yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

9. (I) Bu kitabı ben on iki yaşındayken öğretmenim hediye etmişti. (II) Konusunu hatırladığımda ürpertici gürültüyü duyar gibi olurum. (III) Romanda bu gürültü; oldukça açık, eğitici ve hayal gücünü alabildiğine harekete geçiren bir dille anlatılır. (IV) Aslında yazar bunu, sadece sözcüklerle değil kahramanlar aracılığıyla, okuyucunun benliğine âdeta saplar.

Bu metinde numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdaki belirlemelerden hangisi doğrudur?

	Öznel	Nesnel
A)	I, III	II, IV
B)	II, III	I, IV
C)	II, III, IV	I
D)	I, III, IV	II

10. (I) Çocukların, ailelerinin satın alma kararlarında etkili olmaları çocuklara yönelik ürün pazarını gün geçtikçe büyütüyor. (II) Markalı, çizgi film karakterli oyuncaklar, heyecanlı reklam senaryoları çocukları alışverişe itiyor. (III) Pazarlama stratejilerinde çocuk tüketici üzerinde etkili olabilecek önemli detaylar göz önünde bulunduruluyor. (IV) Diğer yandan reklamların çocuklar üzerindeki etkileri ebeveynler, uzmanlar ve devlet kurumları tarafından tartışılıyor.

Bu metinde numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede kanıtlanabilir bir durumdan söz edilmiştir.
B) II. cümlede hem nesnel hem öznel anlatım söz konusudur.
C) III. cümlede öznel anlatımdan yararlanılmıştır.
D) IV. cümlede reklam kelimesinden önce "gizli" sözcüğü getirilirse cümle öznel nitelik kazanır.

ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE CÜMLELER

Cümleler arasında çeşitli anlam ilişkileri söz konusudur. Amaç, neden, koşul bildiren bu cümleler bir sonuca bağlanarak ifade edilir. Sonuç kısmı önce ya da sonra verilebilir.

Amaç-Sonuç Cümleleri

Bir eylemin hangi amaçla gerçekleştirildiğini bildiren cümlelere **amaç-sonuç cümleleri** denir. Bu cümlelerde bir amaç, niyet; gelecekte gerçekleşecek bir durum ya da olay söz konusudur. Bir cümlede “amaç-sonuç ilişkisi” kurmak için **“diye, için, üzere, amacıyla”** sözcükleri kullanılır. Amaç-sonuç cümleleri, eyleme sorulan “Hangi amaçla?” sorusuna cevap verir.

Örnek: Sen geleceksin diye bir sürü hazırlık yaptık.

Amaç: Gelinecek diye **Sonuç:** Bir sürü hazırlık yapılması

Neden-Sonuç Cümleleri

Bir eylemin hangi nedenle gerçekleştirildiğini bildiren cümlelere **neden-sonuç cümleleri** denir. Bu cümlelerde neden anlamı bildirmek için **“-diğinden, -dan, -maktan”** ekleri ve **“ile, dolayısıyla, çünkü, bu nedenle, bu yüzden, için, diye, yüzünden, sonucunda, demek ki”** gibi sözcükler kullanılır.

Örnek: Davet edildiğim için çok mutluyum.

Neden: Davet edilmek **Sonuç:** Mutlu olmak

“İçin, diye” gibi sözcükler hem neden hem amaç bildirebilir. Buna cümlemin anlamına bakarak karar vermek gerekir.

Örnek: ► Uslu durduğun için seni tebrik ediyorum. (Neden) ► Çocuklara bakmam için beni gönderdi. (Amaç)

Sıra Sende 3

---- öğle yemeğinden sonra bir süre dinlendim.

Bu cümlemin amaç-sonuç ilişkisi taşıması için cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Yorgun hissettiğim için
- B) Uzun yolda araç kullandığımdan
- C) Biraz enerji toplayayım diye
- D) İşlerim hiç bitmediği hâlde

Sıra Sende 4

Aşağıdaki dizelerin hangisinde ikinci dize birinci dizenin nedenidir?

- A) Parlak yıldızlar geceyi süslerken
Seni ararım karanlık gecelerde
- B) Gözlerin mavi bir deniz dalgalanıyor
Ellerin bir martı titreyerek çırpınıyor
- C) Özlemde yanan yüreğimi söndürmek için
Rüzgâr kokunu taşır dağlar üstünden
- D) İçimde bir neşe, dudağımda bir gülümseme
Bahar geldi, toprak uyandı, sular canlandı diye

Koşul Cümleleri

Bir eylemin gerçekleşmesinin koşula bağlı olduğunu bildiren cümlelere **koşul cümleleri** denir. Koşul cümleleri, yükleme sorulan “Hangi koşulda?” sorusuna yanıt verir. Bir cümlede koşul ilişkisi kurulurken “-sa, -dıkça, -madan, -ınca” ekleri ve “**ama, ancak, mi, üzere, durumunda, yeter ki, şayet, lazım, illa**” gibi sözcüklerden yararlanılabilir.

Örnek: Bu işi yaparım ama bana karışmayacaksın.

Koşul: Karışmamak

Sonuç: İş yapmak

Örnek: Ev güneş alıyorsa evi tutalım.

Koşul: Evin güneş alması

Sonuç: Evin tutulması

Uyarı

Cümleye dilek anlamı katan “-se/-sa” ile koşul ilişkisi kuran “-se/-sa” eki birbirine karıştırılmamalıdır.

- Yaz gelse tatile gitsek. (Dilek)
- Yaz erken gelirse sobayı kaldırırız. (Koşul)

“Üzere” sözcüğü hem koşul hem amaç bildirebilir.

- Ödülü almak üzere sahneye çıktı. (Amaç)
- Geri vermek üzere benden para aldı. (Koşul)

Sıra Sende 5

Daha iyi bir fotoğrafçı ----.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisini getirirsek cümlede farklı bir anlam ilişkisi kurulmuş olur?

- A) seçseydik mezuniyet fotoğraflarımız bu kadar berbat olmazdı
- B) olmak gayesiyle aylardır kurslara gidiyor, etkinliklere katılıyorum
- C) işe alalım diye gazeteyle ilan verdik, eşe dosta haber saldık
- D) ile çalışmak için reklam ajansı ile iletişime geçmeyi düşünüyoruz

Sıra Sende 6

(I) Ahmet, her gün öğle aralarında kütüphaneye gitmeyi alışkanlık hâline getirmişti. (II) Kütüphanenin huzurlu atmosferinde çalışmak ona büyük keyif veriyordu. (III) Bir gün, kütüphaneye gittiğinde her zamankinden daha fazla gürültü olduğunu fark etti. (IV) Öğleden sonra yapılacak etkinlik için harıl harıl hazırlık yapılıyordu.

Bu metindeki numaralanmış cümlelerden hangileri arasında neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) III ve IV

Etkinlik 3

Aşağıdaki metni oluşturan cümlelerde yer alan anlam ilişkilerini belirleyerek ilgili kutucuğu işaretleyiniz.

Kişisel gelişim, bireylerin hayatını daha iyi hâle getirmek için yaptığı çabalardır. Kendinizi geliştirmek isterseniz doğru alışkanlıklar edinmeniz gerekir. Örneğin, düzenli olarak kitap okumak, bilginizi artırır, bakış açınızı genişletir; bu da kişisel gelişiminiz için büyük bir adımdır. Kişisel gelişimin en önemli amacı, kendinizi her geçen gün daha iyi bir insan hâline getirmektir. Bu da zamanla fark edilen olumlu değişimler sağlar. Her gün yeni bir şeyler öğrenirseniz düşünme şekliniz değişir ve sorunları daha kolay çözmeye başlarsınız. Kişisel gelişim için en büyük neden, daha iyi bir hayat sürmektir. Bundan dolayı gelişim süreci sürekli çaba sarf etmek gerektirir. Fakat bireyde bir şeyleri değiştirme isteği yoksa gelişim de olmayacaktır. Kısacası kişisel gelişim, istek ve çaba ile mümkün olan bir yolculuktur.

Amaç-sonuç cümlesi

Koşul cümlesi

Neden-sonuç cümlesi

Etkinlik 4

Aşağıda cümlelerin anlam özellikleri ve anlam ilişkileri belli sembollerle gösterilmiştir.

Nesnel yargılı amaç-sonuç cümlesi: ■

Nesnel yargılı neden-sonuç cümlesi: ■

Öznel yargılı amaç-sonuç cümlesi: ■

Öznel yargılı neden-sonuç cümlesi: ■

Aşağıda verilen cümlelerdeki anlam ilişkilerini ve anlam özelliklerini bulup tabloda sembollerle gösteriniz.

- a. Türkçe ödev araştırmamı yapmak için okul kütüphanesine gidiyorum.
- b. Sanırım son günlerde mutsuz hissettiği için çok fazla abur cubur tüketiyor.
- c. Deneyimli bir öğretmen, herkes dersi daha iyi anlayabilsin diye konuyu tekrar eder.
- ç. Bence uykusuz kaldığın için böyle yorgun hissediyorsun.
- d. Bu yıl çok yağmur yağdığı için barajlardaki doluluk oranı arttı.
- e. O çok sevdiğim yazarla tanışmak için kitap fuarına gideceğim.
- f. Yazar son romanında okuru memnun edeceğim diye klişe ifadeler kullanmış.
- g. Sigara kullanımının artması sebebiyle birçok sağlık sorunu yaşanıyor.

a	b	c	ç	d	e	f	g

1. (I) Sinema kitapları, sinema üzerine eleştirel düşünme ve yazma konusunda bilgi sunma hedefiyle yazılmıştır. (II) Bu pratik kılavuzda, sinemayla ilgili her şey yer alıyor. (III) Kitap ayrıca sinema konusundaki kavramları ve başlıca film kuramlarını tanıtıyor. (IV) Kitap, iletişim ve sinema öğrencilerine olduğu kadar, sinema üzerine düşünmek ve eleştirel yaklaşmak isteyen herkesi aydınlatmak için raflarda yerini aldı.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangilerinde amaç-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) III ve IV

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yay ayraçla belirtilen anlam ilişkisi yoktur?

- A) Kuzgun pipetle oynamak için balkondan içeri girmemizi bekliyor. (Amaç-sonuç)
B) Yıllardır evden çıkmadığından yüzünde çil dahi yoktu. (Neden-sonuç)
C) Yolculuk uzun sürerse bir yere uğramadan eve geçeriz. (Koşul-sonuç)
D) Elbiselerimi hemen geri vermek üzere ödünç alabilirim. (Amaç-sonuç)

3. Aşağıdakilerin hangisinde neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) Adresi navigasyona yazarsan kolayca bulabilirsin.
B) Sınav yaklaştığından tüm dersleri tekrar etmeye başladım.
C) Korece öğrenmek için her gün 30 dakika pratik yapıyorum.
D) Farklı kültürleri tanımak maksadıyla yurt dışına seyahat edeceğim.

4. Geyiklerin ayılar gibi, bir ağaç kovuğunda ya da sıcak bir mağarada yatıp uyuma şansları yoktur. Bundan dolayı yiyecek bulma telaşları kışın da devam eder. Fırtınalı günler hariç hemen her gün yiyecek bulmak üzere dolaşırlar. Onların en sevdikleri besinleri olan meyveler, yeşil otlar ve mantarlar, elbette artık kalmamıştır. Geriye kala kala yapraklarını kışın da dökmeyen bazı ağaçlar ve onların kabukları kalmıştır.

Bu metinle ilgili,

- I. Koşul cümlesi kullanılmıştır.
II. Amaç ifade eden cümle vardır.
III. Neden belirten ifadeye yer verilmiştir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) II ve III D) I, II ve III

5.

Bir dilin hazinesi olan sözlükler dilin söz varlığını içine alması bakımından değerlidir. Bu yüzden sözlük bilimi çalışmalarının önemini iyi kavramamız gerekir. Anlamı sözlüklerde bulunmayan sözcükler eserlerden taranarak tespit edilmelidir. Ayrıca sanatçı ve metin sözlükleri hazırlanmalıdır.

Bu metinde;

- I. neden-sonuç,
II. amaç-sonuç,
III. koşul-sonuç

ilişkilerinden hangilerinin örneği vardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

1102060

6. (I) Bazı karıncalar, boğulmamak için karınca topları oluşturur. (II) Bu karınca topları suda batmaz ve suyun akışıyla birlikte sürekli döner durur. (III) Böylece alttaki karıncalar yukarıya çıkıp hava alırlar. (IV) Top yine döndüğünde ise bu sefer üsttekiler suyun içene girer, suyun içindekiler ise dışarıya çıkıp hava alır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangileri arasında neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I ve III B) II ve III
C) II ve IV D) III ve IV

7. (I) Versay bölgesine dönemin prensi ile babası avlanmak için gelirlerdi. (II) 1623'te, bugünkü sarayın bulunduğu alana av şatosu inşa edildi. (III) 1631'de ise şatoda genişlemeler ve bahçe düzenlemeleri yapıldı. (IV) Ancak bu tarihten XIV. Louis'in tahta geçmesine kadar olan sürede şato terk edilmiş ve kendi hâline bırakılmıştır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisinde amaç-sonuç ilişkisi söz konusudur?

- A) I B) II C) III D) IV

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam ilişkisi yanlış verilmiştir?**

- A) Kimselerin ağzına düşmek istemediğinden olayla ilgili hiç konuşmuyor. (Koşul-sonuç)
B) Babasının sözlerini ölümsüz kılabilmek adına onları bir kitapta toplamış. (Amaç-sonuç)
C) Buralara tekrar gelirse ona buraların en güzel yemeklerini yedireceğim. (Koşul-sonuç)
D) Tartışmanın uzamaması için onun söylediklerine bir tepki vermiyordu. (Amaç-sonuç)

9. Güneş, altın sarısı ışıklarını toplayıp, en uzaktaki tepelerin arkasında kaybolunca gece gelir. Gökyüzü koyu lacivert bir kadifenin üzerindeki minicik elmas taneleri gibi parıldayan yıldızlarla kaplanır. Gündüz duyduğumuz pek çok ses yerini sessizliğe bırakır. İnsanlar uyur; kuzular, kediler, serçe kuşları ve güvercinler de. Ama baykuşlar uyumaz. Çünkü onlar için hayat geceleri başlar. Gecenin bir yarısı uyanırsanız ve bir türlü uyuyamazsanız etraftaki dallarda çatılarda onları rahatlıkla görebilirsiniz.

Bu metin ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sebep bildiren cümleye yer verilmiştir.
B) Bir durumun gerçekleşmesi başka bir duruma bağlanmıştır.
C) Öznel ifadeler yer verilmiştir.
D) Amaç-sonuç cümlesi yer almaktadır.

10.

Bireyin fiziksel, duygusal ve psikolojik açıdan büyük değişimlere uğradığı ergenlik dönemi ----.

Bu cümlede boş bırakılan yere,

- I. hormonal değişikliklerin etkisiyle vücutta hızla büyümelere sebep olabilir
II. bireyin fiziksel ve psikolojik olgunlaşma sürecini başlatır
III. sağlıklı bir şekilde yönetilmezse duygusal sorunlar ortaya çıkabilir
IV. birey için kişilik gelişimi, kimlik arayışı nedeniyle zorlu bir süreçtir

İfadelerinden hangileri getirilirse sebep-sonuç ilişkisi kurulmuş olur?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) III ve IV

ANLAM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER - I

Bir cümle çeşitli anlam ve anlatım özelliklerini taşıyabilir. Bunlardan bazıları karşılaştırma, örneklendirme, benzetme, abartmadır.

Karşılaştırma Cümleleri

Bir durum, varlık veya kavramın belli özelliklerini öne çıkarmak için başka kavram ve durumlarla arasındaki benzer ve farklı taraflarının belirtildiği cümlelere **karşılaştırma cümleleri** denir. Karşılaştırma cümlelerinde “**en, kadar, gibi, daha, göre, ise, her ne kadar**” gibi sözcükler kullanılır.

Örnek: ▶ Metehan da senin **kadar** başarılı bir öğrenci.

▶ Yazları buraya kışları **ise** Antalya'ya gidiyoruz.

Uyarı

Bir cümlede karşılaştırmanın varlığından söz edebilmek için o cümlede karşılaştırılan iki varlık veya durum ile bunların hangi yönden karşılaştırıldığı belirlenmelidir. Yani bir karşılaştırma yönü ve bir sonuç bulunmalıdır.

Örnek:

▶ Ben annemden **daha** merhametli biriyim.

Bu cümlede anne ve yazar merhametli olma yönünden karşılaştırılmış ve bir sonuca varılmıştır.

Örneklendirme Cümleleri

Bir düşünceye somutluk kazandırmak ve bu düşüncenin anlaşılabilirliğini artırmak için o düşüncenin açıklayıcı örneklerinin kullanıldığı cümlelere **örneklendirme cümleleri** denir. Daha çok, kişi ve varlık isimleri bu anlatıma örnek verilir. “**Mese-la, örneğin, söz gelimi**” gibi ifadelerden sonra örneklendirilen kavram, nesne vb. sıralanır.

Örnek:

▶ Bu ağacın pek çok hayvana faydası var: kuşlara, karıncalara, maymunlara...

▶ Başarılı olmak için azim, çalışkanlık, cesaret gibi özelliklere ihtiyaç var.

Sıra Sende 7

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma ya-pılmamıştır?

- A) Sen de Ali kadar iyi hazırlandın bu yarışmaya.
- B) Çok yoğun olduğum için kitabı okuyamadım.
- C) Benim notlarım onunkinden yüksekti her zaman.
- D) İki kardeş bebekliklerinden beri aynı boydaydı.

Sıra Sende 8

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde örneklendirme ya-pılmıştır?

- A) Benimle kırk yıllık arkadaşımız gibi konuşuyor.
- B) Anladığıma göre sen bizimle İstanbul'a gelmiyorsun.
- C) Erik gibi meyvelerin tüketimi kalp sağlığı için iyidir.
- D) Otobüsten indiği gibi annesine ve babasına sarıldı.

Benzetme Cümleleri

Bir varlığın, kavramın ya da durumun vurgulanmak istenen bir niteliğini etkili bir şekilde ifade etmek için onu, o niteliği taşıyan daha güçlü bir varlığın özellikleriyle anlatmaya **benzetme** denir. Benzetme cümlelerinde benzetme yapabilmek için “**aynı, tıpkı, misali, gibi, aynen, sanki**” vb. sözcükler kullanılır.

Örnek: ► Bir yaprak **misali** savrulup duruyor.

► **Sanki** bir kâğıdı buruşturup atmıştı.

Tam bir benzetmenin dört unsuru vardır: benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı.

Örnek: ► Öğrencim, asker gibi karşımda durmuş, emirlerimi bekliyordu.

Benzeyen: Öğrenci

Kendisine benzetilen: Asker

Benzetme yönü: Duruş şekli

Benzetme edatı: Gibi

Uyarı

“Gibi” edatının görüldüğü her cümlede benzetme yapıldığı düşünülmemelidir. Çünkü bu sözcük cümleye zaman, karşılaştırma, yaklaşıklık, örneklendirme gibi anlamlar katabilir.

Abartma Cümleleri

Bir varlığı, olayı ya da durumu olduğundan çok daha büyük veya küçük gösterme sanatına **abartma (mübalağa)** denir.

Örnek: ► Yanakları öyle kırmızıydı ki yanaklarına iğne batırsan kan damlayacaktı.

► Dağ gibi bulaşık birikmiş, nasıl yıkayacağım bunları?

Sıra Sende 9

(I) Hollanda, su üzerindeki yapılara en sık rastlanan ülke. (II) Bu ülkede suyun üzerine neler inşa edilmiyor ki: evler, lokantalar, iş merkezleri... (III) Bunun nedeni ise ülkenin karalarının büyük bir bölümünün deniz seviyesinin altında olması ve su seviyesinin sık sık yükselmesi. (IV) Kısacası Hollanda’da sandal gibi yüzen evler yapılmasının nedeni su baskınlarından korunmak.

Bu metindeki cümlelerin anlam özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede karşılaştırma yapılmıştır.
- B) II. cümlede örneklendirme yapılmıştır.
- C) III. cümlede abartma yapılmıştır.
- D) IV. cümlede benzetme yapılmıştır.

Sıra Sende 10

Kalelerin burcunda uçurtma uçurmuşum

Çimmişim derelerinde

Bir andız fidanı gibi büyümüşüm, topraklarının üstünde

Bu dizelerdeki altı çizili cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Benzetme yapılmıştır.
- B) Karşılaştırma cümlesidir.
- C) Örnekler verilmiştir.
- D) Abartma cümlesidir.

Etkinlik 5

Aşağıdaki cümlelerin anlam özelliklerini işaretleyiniz.

		Benzetme	Örneklendirme	Karşılaştırma	Abartma
a.	Eskiden burada çam ormanı varmış, şimdi ise beton yığını.				
b.	Babaannem, beni elma yanaklım, kiraz dudaklım diye severdi.				
c.	Kardeşi oyuncaklarını elinden alınca kıyametleri kopardı.				
ç.	İsteddiği olmayınca yetmiş yaşında kadın çocuk gibi küstü bize.				
d.	Müzikle uğraş, spor yap, yazı yaz... Kendine bir meşgale bul.				
e.	Bu sakın şehre taşınmadan önce cehennem hayatı yaşıyormuşuz.				
f.	Geçen yıla göre boyun ne kadar da uzamış!				
g.	Çok zayıflamışsın, bildiğin iğne ipliğe dönmüşsün.				
ğ.	Sarı, yeşil, mavi, kırmızı gibi canlı renkler bana hiç yakışmaz.				
h.	Seni karşımda böyle gördüm ya, dünyalar benim oldu!				
ı.	Çocuk ateşler içinde yanıyor, sen hâlâ oturuyorsun.				
i.	Sağlıklı besleniyorum; çikolata, cips, kola gibi gıdalar tüketmiyorum.				
j.	Kocaman adam karşımızda küçüldü, küçüldü; pire oldu.				
k.	Geçen yıl bu zamanlar kar çoktan yağmıştı, bu yıl yağmur bile yok.				
l.	Su gibi sesin var, neden şarkı söylemiyorsun?				

1. Olimpiyatlar, farklı ülkelerden ve kültürlerden gelen sporcuları ve izleyicileri bir araya getiren en büyük organizasyonlardır. Bu durum, kültürel etkileşimi artırır ve uluslararası dostluk ve anlayışın güçlenmesine yardımcı olur. Çatışmaların ortasında bile insanların barışçıl bir rekabet ortamında bir araya gelmesini sağlar. Örneğin, II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda bile olimpiyatlar yapılmıştır.

Bu metinle ilgili,

- I. Karşılaştırma cümlesi yer almaktadır.
- II. Benzetme cümlesine yer verilmiştir.
- III. Örneklendirme cümlesi bulunmaktadır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III

2.

Usain Bolt, Jamaikalı eski kısa mesafe koşucusudur ve tüm zamanların en büyük sprinterlerinden biri olarak kabul edilir. 21 Ağustos 1986'da Jamaika'da doğan Bolt, 100 metre ve 200 metre yarışlarında dünya rekorlarını elinde tutmaktadır. Bolt'un inanılmaz hızı ve uzun adımları, pistlerde yıldız misali parlamasını sağlamıştır.

Bu metinle ilgili,

- I. Karşılaştırma cümlesi vardır.
- II. Benzetme cümlesine yer verilmiştir.
- III. Abartma bildiren cümle vardır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III

3. Başkalarına nazik davranmak kendi sağlığımız için de oldukça faydalı. Bu konuda yapılmış pek çok çalışma var. Columbia Üniversitesi araştırmacılarından Dr. Kelli Harding'in ve California Üniversitesinden Prof. Daniel Fessler'in araştırmaları bunların sadece ikisi.

Bu metindeki altı çizili cümlede aşağıdakilerin hangisine yer verilmiştir?

- A) Benzetmeye
- B) Abartmaya
- C) Karşılaştırmaya
- D) Örneklendirmeye

4. (I) Bir hedefi basit ve anlaşılır hâle getirmek için yapılan işlemler bütününe modelleme adı verilir. (II) Modellemeye daha çok soyut veya zihinde canlandırılmasını istediğimiz olaylarda kullanırız. (III) Bilimsel modelleme sayesinde bir konu daha hızlı öğrenilebilir veya gösterilebilir. (IV) Bilim insanları atomları daha iyi anlamak için atom modelleri yaparak atomu görselleştirmeye çalışmışlardır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde karşılaştırma yapılmamıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

5. Yer gök birbirine girmişti, dumandan göz gözü görmüyordu. Ali Çavuş, emrindeki askerlere baktı, hepsi şaşkındı. Çocuk gibi birbirlerine sokuluyorlar, birbirlerinden medet umuyorlardı. Muharebenin en kıyıcı günüydü bugün, gözü pekliği ile tanınan Ali Çavuş bile bugün ilk defa kendini bezgin ve yorgun hissediyordu.

Bu metinde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Benzetme cümlesi
- B) Karşılaştırma cümlesi
- C) Örneklendirme cümlesi
- D) Abartma cümlesi

6.

I. Dün bugünden daha güzel olacak diye bekleme artık.

II. Senin için dağları delip gelirim diyordu, otobüse binip gelemedi.

III. Çocuğun sevilme, taktir görme, önemsenme gibi pek çok ruhsal ihtiyacı vardır.

IV. Seni böyle karşımda görünce yüreğim kuş gibi hafifledi.

Numaralanmış cümlelerle içerdikleri anlamlar aşağıdakilerin hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

	Karşılaştırma	Örneklendirme	Abartma	Benzetme
A)	I	III	II	IV
B)	I	III	IV	II
C)	II	IV	I	III
D)	III	I	II	IV

7.

2016 yılında İngiltere'de çıkan bir haberde, o anda yedi yaşında olan Olivia Farnsworth için biyonik kız, süper insan vb. tanımlamaları yapıldı.

Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Örneklendirme cümlesidir.
- B) Abartma cümlesidir.
- C) Karşılaştırma cümlesidir.
- D) Benzetme cümlesidir.

8.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi verilen yönergeye göre oluşturulmamıştır?

- A) Abartma ve karşılaştırma yapılmıştır:
Çok rahatladım işler bitince ama hiç bu kadar yorulduğumu hatırlamıyorum.
- B) Benzetme ve karşılaştırma yapılmıştır:
Kedi gibi hırçın hayvanlardan köpekler gibi şımarık tavırlar beklemek yanlış olur.
- C) Örneklendirme ve benzetme yapılmıştır:
Doktorluk gibi mesleklerin tercih edilmiyor olması gençlerinin düşüncelerini ayna misali yansıtıyor.
- D) Örneklendirme ve abartma yapılmıştır:
Eldiven, bere vb. eşyalarını arabanın koltuklarında unutan çocukların akıllı da bir karış havada.

ANLAM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER - II

Cümlelerin bildirdikleri kavramlar vardır. Tanım, öneri, varsayım, eleştiri, öz eleştiri, uyarı, tahmin, olasılık, kararsızlık bunlardan bazılarıdır.

Tanım Cümleleri

Bir varlığın veya kavramın ne olduğunu belirten cümlelere **tanım cümlesi** denir. Tanım cümleleri “Bu nedir?”, “Bu kimdir?” sorularına cevap verir. Tanımlar, genelde nesneldir fakat öznel de olabilir.

Örnek:

- ▶ Okul her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yerdir. (Nesnel)
- ▶ Okul hem öğretmeni hem öğrenciyi hayata hazırlayan bir yuvadır. (Öznel)

Öneri (Tavsiye) Cümleleri

Bir sorunun çözülmesi veya daha iyiye ulaşılması için görüş ve düşüncelerin öne sürüldüğü cümlelerdir.

Örnek:

- ▶ Biraz geç oldu, artık evlere dağılım bence.
- ▶ Bu ayakkabıyı etekle giysen daha güzel olur.
- ▶ Hikâyenin sonunu biraz daha gerçekçi yapabilirsin.

Varsayım Cümleleri

Gerçekleşmemiş bir olayın gerçekleşmiş gibi ya da gerçekleşmiş bir olayın gerçekleşmemiş gibi kabul edildiği cümlelerdir. Varsayım anlamı taşıyan yargılarda genellikle **“tut ki, diyelim ki, farz edelim, düşün ki, ...dığını düşünelim”** gibi ifadelerle yer verilir. Cümlede bu ifadelerden biri yoksa cümleye “tut ki” sözü eklenir, söz uyarırsa cümle varsayım cümlesidir.

Örnek:

- ▶ Anahtarını evde unuttun diyelim, ne yapacaksın?
- ▶ Tut ki sana inandık, ne yapacaksın?
- ▶ İki gün sonra mülakata çağırdıklarını düşün

Sıra Sende 11

“Çiçekler hayatın anlamını bulabileceğiniz mucize gibi bir güzelliştir.” **cümlesi için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Tanım cümlesidir.
- B) Öneri bildirir.
- C) Varsayıma yer verilmiştir.
- D) Koşul bildirir.

Sıra Sende 12

De ki nisan geldi,
Kuşlar neşeli,
Say ki çiçekler bin bir renk...

Bu dizelerde aşağıdakilerin hangisine yer verilmiştir?

- A) Tanım
- B) Neden
- C) Varsayım
- D) Öneri